

UUDEN EUROOPAN ALKOHOLIKENTTÄ JA SEN JÄNNITTEET

JUHANI LEHTO – JUSSI SIMPURA

Joulukuussa 1995 Pariisissa järjestetty konferenssi "Health, Society and Alcohol" toi näkyville joukon ilmiöitä, jotka yhdessä voivat olla muokkaamassa uudenlaista, laajimmillaan koko Euroopan kattavaa keskustelukenttää. Sekä valtioiden, talouselämän että uusimpana ilmiönä kansalaisjärjestöjenkin piirissä on syntymässä ylikansallista yhteistoimintaa alkoholikysymyksen eri ulottuvuuksilla. Tämän kirjoituksen tarkoituksena on arvioida muutoutumassa olevaa uutta kenttää sekä sen jännitteitä ja niiden suhdetta Pohjoismaissa tuttuun tapaan käsitellä alkoholiongelmia julkisten toimien kohteena. Uuden Euroopan alkoholikentän analyysi antaa myös virikkeitä tarkastella Pariisissa hyväksytyn Euroopan alkoholiperuskirjan (European Alcohol Charter, ks. M. Holmilan kirjoituksen liitettä I tässä lehdessä) muotoiluja.

Kiinnostava näkymä on "alkoholikysymyksen paloittuminen". Aiemmin on alkoholihaittoja tarkasteltu pääasiassa kansallisesti, yhden tai enintään muutaman yleisen jäsentävän näkökulman (kansanterveys, yleinen järjestys ja turvallisuus, tuotannonmenetykset) ohjaamana. Kansainvälistyvässä keskustelukentässä risteilee varsin monia näkökulmia, jotka myös nostavat esiin tai painottavat varsin erilaisia alkoholikysymyksiä. Jotkin alkoholikysymykset (esimerkiksi rattijuoppous, nuorison juominen, alkoholiriippuvuuden hoito) ovat huolen aiheena laajasti ja voivat luoda pohjaa kansainväliselle yhteistyölle. Samaan aikaan laaja-alaisen, Pohjoismaista tutun kokonaisvaltaisen ja erityisen "alkoholipolitiikan" muutoutuminen Euroopan tasolla lienee varsin epätodennäköistä.

ALKOHOLIIN KOHDISTUVIEN INTRESSIEN MUUTOKSET

Alkoholin tuotantoon, kauppaan, käyttöön ja seurauksiin kohdistuvat luonteeltaan yhteiskuntapoliittiset intressit ryhmitellään usein kahteen pääryhmään: haittaintresseihin sekä talous- ja elinkeinointresseihin. Tarkasteleminen ensin haittaintressien ja sitten lyhyesti taloudellisten intressien muutoksia.

Haittaintressejä jaotellaan edelleen monin eri tavoin. Kansanterveys ja juoppouden aiheuttamat tuotannonmenetykset ovat laajimmin kansainvälisesti tunnistettuja. Varsinkin pohjoismaisesta näkökulmasta tuodaan lisäksi usein esiin alkoholin vaikutukset sosiaalisiin suhteisiin ja yleiseen järjestykseen. Näitä jaotteluita vastaa puhetapa, jossa yhteiskunnallisen alkoholikysymyksen katsotaan eri maisissa ja eri aikoina painottuvan vaihtelevasti kansanterveyskysymykseksi (useimmat läntiset teollisuusmaat nykyisin), järjestyskysymykseksi (esim. Pohjoismaat vuosisadan alussa) tai tuottavuuskysymykseksi (esim. Gorbatschovin Neuvostoliitto).

Tähän haittajaotteluun huomattavasti sopivia haittaintressejä ovat laajalti kannettu huoli naisten ja nuorten alkoholin käytöstä tai eri puolilla lisääntyvä huoli rattijuoppoudesta. Niissä on mukana aineksia niin terveyden kuin järjestyksenkin puolelta. Naisten ja nuorten kohdalla on lisäksi taustalla kohderyhmän yhteiskunnalliseen asemaan liittyviä erityistekijöitä. Rattijuoppouskin hahmottuu erilaiseksi kuin perinteisemmät alkoholiin kytketyt väkivaltaan, järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvät rikokset ja rikkomukset.

Ainakin nuorisoa ja rattijuoppoutta koskevis-
sa nykyeurooppalaisissa puhetavoissa voi-
daan nähdä haittaintressien mahdollista uu-
delleenmuotoutumista. Naisten alkoholin
käyttö ei puolestaan ole noussut mitenkään
näkyvästi yleiseurooppalaisen keskustelun
kohteeksi, vaikka monissa maissa naisten
juominen ja siinä tapahtuvat tai tapahtuviksi
uskotellut muutokset herättävät paljon kes-
kustelua. Luultavasti myös naisten yhteis-
kunnallisen aseman erilaisuus Euroopan eri
osissa vaikeuttaa tämänkin naiseen liittyvän
erityiskysymyksen kansainvälistä käsittelyä.

Nuoriso, toinen kestohuolenaiheista, on
varsinkin eteläisen Euroopan viinimaissa tu-
lossa uudella tavalla esiin. Tämä uusi nousu
näyttää kytkeytyvän näissä maissa käynnissä
olevaan kulttuuriseen murrokseen, jossa nuo-
ret ovat luopumassa perinteisestä viinimaiden
ateria- ja perhekeskeisestä alkoholinkäyttö-
mallista ja siirtymässä juomaan olutta ja vä-
keviä toveriseurassa kodin ulkopuolella ja
usein menestyksekkäästi humaltuen (ks.
esim. Pyörälä 1994 & 1995). Myös nopeasti
muuttuvassa Itä-Euroopassa nuoriso omak-
suu nopeimmin uusia tapoja suhteessa alko-
holiin. Pohjoismaissakin nuoriso on ottanut
vanhempiaan yleisemmin asenteen, että kan-
sainvälistymisen tulisi merkitä myös alko-
holitapojen ja -politiikan mallien ottamista ete-
läisemmästä Länsi-Euroopasta. Se, että nuo-
rison juomatavat ovat toisenlaisia vanhoihin
kulttuurisiin malleihin nähden, on lisännyt
eri maissa julkista huolta nuorten juomisesta,
vaikka alkoholin kulutusmäärät nuorten kes-
kuudessa eivät välttämättä ole kasvaneet.

Erityisesti runsaan päivittäisen juomisen
maissa autoistuminen on törmännyt perintei-
seen alkoholikulttuuriin: tasainen viininnau-
tiskelu ei istukaan paisuvaan liikenteeseen
(ks. esim. Alvarez & al. 1995). Vastaavanlai-
sia ongelmia esiintyy myös työelämän muu-
toksien, kuten tietokoneistumisen, seurauk-
sena (Harkin & al. 1995). Itä-Euroopassa taas
yksityisautojen lisääntyminen ja runsas alko-
holin kulutus ovat yhdessä huonokuntoisten
teiden ja kehittymättömän liikennekulttuurin

kanssa nostaneet autojen määrään suhteute-
tut alkoholiehtoisten liikenneonnettomuuksi-
en määrät huomattavasti läntistä tasoa kor-
keammalle (Harkin & al. 1995). Näin myös
rattijuoppous – ja todennäköisesti lähiaikoina
myös alkoholi työelämässä – nousee yleiseu-
rooppalaiseksi huolen aiheeksi.

Talous- ja elinkeinointressit ovat nekin mo-
nimuotoisia. Julkinen valta on useimmissa
maissa kiinnostunut alkoholin tarjoamista ve-
rotusmahdollisuuksista ja työllisyydestä yhtä
lailla kuin alkoholihaittojen kustannusten
kurissa pitämisestä. Viinintuotantoon ja mui-
denkin alkoholijuomien raaka-aineiden tuo-
tantoon liittyvät intressit ovat etupäässä maa-
talouspoliittisia, kun taas panimoteollisuuden
ja tislattujen juomien valmistajien intressit
ovat teollisuus- ja kauppapoliittisia. Usein
vähemmälle huomiolle ovat jääneet alkoholi-
juomien vähittäiskauppaa ja anniskeluelin-
keinoa koskettavat elinkeinointressit. Tämä
on selvä puute, koska alkoholia koskee sama
yleinen trendi kuin koko elinkeinoelämää:
yhä suurempi osa alkoholiin liittyvästä elin-
keinotulosta ja työllisyydestä syntyy palvelu-
jen puolella, alkutuotannon ja teollisuuden
osuus supistuu. Alkoholiteollisuuden oman
arvion mukaan lähes 3/4 alkoholiin liittyvästä
työllisyydestä EU:n alueella on palvelusekto-
rilla (Alcoholic..., 1993). Euroopan mittakaa-
vassa elinkeinointressien tärkeiden tekee
ymmärettäväksi se, että Eurooppa on koko
maailmassa ylivoimaisesti merkittävin alue
niin alkoholin tuotannossa, kulutuksessa,
kaupassa kuin ulkomaankaupassakin (ks.
esim. Lehto 1995b; Simpura 1996). Elinkei-
nointressien voidaan sanoa viime aikoina voi-
mistuneen, mikä on ainakin osaltaan yhtey-
dessä sekä EU-integraation ja Itä- ja Keski-
Euroopan mullistusten luomaan uuteen talou-
dellisen toiminnan kenttään että siihen huo-
leen, jota alkoholin kulutuksen aleneminen
varsinkin viinimaissa on pitkään tuottanut.
Uusien markkinoiden houkutus ja vanhojen
markkinoiden osittainen hiipuminen luovat
uusia jännitteitä.

Alkoholikysymyksen osapuolia on tavanomaista käsitellä käyttäen kolmijakoa valtiomarkkinat–kansalaisyhteiskunta. Pohjoismaissa – Tanskaa lukuun ottamatta – alkoholikysymys on pitkälle muotoutunut valtion ja kansalaisyhteiskunnan omalaatuisen liittoutuman kautta, jossa markkinavoimien pysyttäminen taka-alalla on ollut tietoisena pyrkimyksenä. Tällä hetkellä käynnissä oleva muutos näissä maissa merkitsee nimenomaan markkinaintressien uutta legitimointia ja niiden tuloa monin tavoin näkyvämmiksi. Myös Itä-Euroopassa 1990-luvun alku on merkinnyt vahvan markkinaintressin nousua alkoholikysymyksen osapuoleksi. Monissa Itä-Euroopan maissa tämän osana ovat olleet myös alkoholin salakaupan paisuminen ja salakaupan osapuolien vaikutus alkoholikysymyksen muotoutumiseen. Monissa muissa maissa taas markkinaintressit ovat olleet jo perinteisemmin liikkeellä.

Sen jälkeen kun Euroopan pohjoisosien raittiusliike on menettänyt suuren osan vaikutusvallastaan, haittainressin kansainvälinen organisoituminen on hakenut paikkaansa ennen muuta kansanterveysintressiin liittyvien kansainvälisten yhteyksien osana. Kansalaisjärjestötasolla tämä on näkynyt niin perinteisempien kansainvälisten yhteenliittymien, kuten ICAA:n (the International Council on Alcohol and Addictions), sisällä kansanterveysargumenttien keskeisyytenä. Valtioidenvälisellä tasolla tämä on merkinnyt sitä, että nimenomaan Maailman terveysjärjestö WHO – eivätkä esimerkiksi Kansainvälinen työjärjestö ILO, Taloudellisen yhteistyön ja kehittämisen järjestö OECD, Kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö UNESCO, Interpol tai Europol, puhumattakaan Euroopan unionista – on voinut toimia näkyvimpänä haittainressin esittämisen foorumina. Vaikka jäsenvaltioissa muuten alkoholikysymys hahmottuisi varsin eri tavoin, WHO on voinut nojautua siihen, että ainakin alkoholihoidon ja alkoholiehto-

ten sairauksien ennaltaehkäisyyn näkökulmasta kussakin jäsenvaltiossa on pienempiä tai suurempia samansuuntaista haittainressiä edustavia ryhmiä. Tähän taustaan nojaten ja osana perinteisen terveydenhuollon rajojen ulkopuolelle ulottuvaa terveyden edistämisen ohjelmaansa WHO on erityisesti Euroopan alueella ottanut käsitellyn kohteeksi hoidon (vrt. Heather 1995) ja terveystkasvatuksen (vrt. Anderson 1995) lisäksi myös sellaisia asioita kuin alkoholin saatavuuden rajoitukset ja korkean alkoholiverotuksen tarpeellisuuden (vrt. Lehto 1995a & 1995b). Nämä perinteisen terveydenhuollon rajojen ulkopuolelle menevät kannanotot ja niitä tukeva WHO:n Euroopan alkoholiohjelma on otettu varsin vaihtelevasti vastaan eri maissa.

WHO:n ponnistelut edustavat parhaimmillaankin melko heikkoa kansainvälis-valtiollista intressiä. Euroopan unionin dokumenteissa alkoholikysymys näkyy vain joinakin mainintoina jäsenvaltioita velvoittamattomissa kansanterveysasiakirjoissa. EU:lle alkoholi on ennen muuta viininviljelijöiden, oluen ja väkevien tuottajien ja matkailuelinkeinojen tukemista ulkopuolista kilpailua vastaan. Samaan aikaan alkoholielinkeinonharjoittajien kilpailun edistäminen Euroopan unionin sisällä on peruste painostaa niin saatavuutta rajoittavia kuin korkeampaa verotasoa ylläpitäviä jäsenmaita (Suomi, Ruotsi, Tanska, Englanti, Irlanti) luopumaan rajoittavasta alkoholipolitiikastaan.

Taloudelliset intressitahot ovat olleet viime vuosina nopeasti mobilisoitumassa EU:n piirissä ja laajemminkin vaikuttamisryhmiksi, jotka pyrkivät ohjailemaan poliittista toimintaa ja lainsäädäntöä eri maissa mieleisiinsä suuntiin. Alkoholialalla tunnettu on maanosamme 14:ää suurinta alkoholintuottajayhtiötä edustava niin sanottu Amsterdam Group (ks. Alcoholic..., 1993), joka on eri yhteyksissä näkyvästi asettunut julkisuudessa arvostelemaan WHO:n alkoholiohjelman perustana olevaa ja monien tutkijoiden tukemaa (ks. esim. Edwards & al. 1996) alkoholin kokonaiskulutuksen säätelyyn perustuvaa alkoholi-

lihaittojen torjuntatyötä. Amsterdam Groupin sanomassa painotetaan enemmän alkoholin väärinkäyttöä kuin juomista sinänsä, uskotaan mieluummin yksilön omaan juomisen hallintaan kuin ulkoiseen kontrolliin ja luotetaan mieluiten valitukseen ja tiedotukseen kuin kulutuksen säätelyyn. Luonnollisesti nämä intressitahot tekevät muutakin kuin vastustavat rajoitettavaa alkoholipolitiikkaa. Ne lobbaavat tehokkaasti elinkeinotukiensa puolesta. Esimerkiksi GATT-neuvottelujen viimeksi käydyllä kierroksella Euroopan viivinviljelyn etujen puolustaminen nostettiin yhdeksi EU:n keskeisimmistä vaatimuksista. Suomessakin voimistunut panimoteollisuuden vaatimus alkoholiverotuksen alentamisesta taas näyttää olevan osa kaikkiin EU:n korkean verotuksen maihin kohdistuvaa yhteistä kampanjaa. Itä-Euroopassa taas alkoholielinkeinon kansainvälinen toiminta ilmenee sekä läntisten tuotteiden lähettämisellä salakaupan ”harmaille markkinoille” että ulkomaisten – muun muassa suomalaisten – alkoholiyritysten pyrkimyksenä saada valtioiden tukea tunkeutumiselleen Itä-Euroopan maiden markkinoille.

Kansalaisyhteiskunnan intressien uudelleenmuotoutumisesta on vasta heikkoja merkkejä, mutta ne ovat kiinnostavia alkoholikysymyksen mahdollisen uuden jäsentymistavan kannalta. Tässä lehdessä toisaalla julkaistaan varsin kiinnostava ranskalaisen Michel Craplet’n Pariisin kokouksessa aiheesta pitämä puheenvuoro. Craplet on toiminut EU:n alueelle muodostetun, EU-politiikkaan vaikuttamiseksi perustetun ja laajat yhteydet Etelä-Euroopan nouseviin alkoholialan kansalaisjärjestöihin luoneen EURO CARE:n puheenjohtajana. Alkoholialalla on olemassa joukko perinteisiä kansallisia ja kansainvälisiä ei-valtiollisia organisaatioita (esim. ICAA, IOGT). Monet niistä ovat nojanneet tavalla tai toisella raittiusliikkeeseen. Tämän perinteen mobilisoitumisen voima on ollut ehtymässä sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Uutta liikevoimaa on monissa maissa etsitty vahvistuvasta terveysideologiasta,

mutta alkoholi-intressien tuominen mukaan yleisten kansanterveysliikkeiden kenttään on vain harvoin onnistunut. Edellä kuvattu alkoholiin liittyvien erityishuolien vahvistuminen eräissä maissa voi kuitenkin olla muuttamassa myös kansalaisyhteiskunnan mobilisoitumista. Eräänlaiset yhden alkoholiasian liikkeet (vrt. esim. MADD USA:ssa) voivat saada jalansijaa myös Euroopassa, ja niiden varaan voi syntyä myös uutta kansainvälistä vaikuttamista. Yhden asian liikkeillä ja niiden toiminnalla voi olla tuntuvaa vaikutusta myös alkoholikenttään laajemminkin. Toisaalta Etelä-Euroopan kulttuurista syntyvät uudet liikkeet voivat myös olla aidompia kansalaisyhteiskunnan mobilisoijia kuin joskus lähes puolivaltiollisiksi muuttuneet, valtiopolitiikan kysymyksiin keskittyneet ja – ehkä osittain siksi – heikentyneet Pohjois-Euroopan raittiusliikkeet.

Erityinen kysymys on Itä-Euroopan kansalaisyhteiskuntien suhde alkoholikysymyseen. Monissa maissa alkoholi on todella näkyvä yhteiskunnallisten ongelmien kärjistäjä. Köyhyys, työttömyys, asunnottomuus tai lasten heitteille jättö ovat usein kärjistyneimmillään silloin, kun niihin liittyy myös alkoholin runsas käyttö. Vaikka Gorbatshev’in vuosien 1985–1987 kampanja oli ylhäältä masinoitu, ehti se myös osoittaa, että alkoholikysymys liikuttaa myös laajoja joukkoja. Monissa Itä-Euroopan maissa on käynnistetty pieniä, mutta ei välttämättä vaikutusvallattomia raittiusjärjestöjä. On mielenkiintoista nähdä, kuihtuvatko ne, saavatko ne perinteisemmän raittiusliikkeen kaltaista sisältöä, vai syntyykö niistä Itä-Euroopan olosuhteissa jotakin muuta.

MAANTIETEELLISET JÄNNITTEETKIN MUOTOUTUMASSA UUELLEEN?

Muuttuva alkoholikenttä muuttaa myös vaikiuneina pidettyjä maantieteellisiä rintamalinjoja. Pohjoismaat ovat olleet tunnettuja valtiollisen alkoholipolitiikan tyyssijoina; nyt

ne ovat loiventamassa kurssiaan nopeasti. Viinimaista Ranska on itse asiassa pitkään ollut myös torjumassa alkoholiongelmia julkisin ja valtiollisin keinoin, ja on merkkejä siitä, että julkisten toimijoiden kiinnostus alkoholihaittojen ehkäisyyn on saamassa lisäpuhtia muutamissa muissakin viinimaissa. Alkoholi-teollisuutta lähellä olevat toimijat näyttävät olevan vahvimmillaan keskisen Länsi-Euroopan maissa, panimo- ja tislausteollisuuden pääalueilla.

Itä- ja Keski-Euroopan maiden asema on vahvistumassa alkoholikentän eri sektoreilla. Gorbatshevin alkoholireformin huono kaiku on myös vienyt pohjaa julkisen vallan harjoittamalta alkoholiongelmien ehkäisytyöltä Itä- ja Keski-Euroopassa. Kansainvälinen juomateollisuus on kuitenkin havainnut mahdollisuutensa, vaikka maitten alkoholin kulutuksesta ulkomaisilla juomilla on vain vähäinen osuus. Vaikka alkoholiongelmia on monissa maissa paljon, on ilmeistä, että niiden merkitystä väestön terveydentilan huononemiselle ei ole helppo arvioida. Esimerkiksi Venäjän miesväestön elinikäodotteen nopea aleneminen 1990-luvulla ei lähemmin tarkasteltaessa näytä voivan pääosin johtua lisääntyneestä juomisesta. Juominen tosin on merkittävä tekijä ja selittänee muutoksesta neljänneksen tai kolmanneksen (Lehto 1995c). Joka tapauksessa Itä- ja Keski-Eurooppa ovat ottamassa viinimaiden paikan sekä alkoholin kulutustilastojen kärjessä että alueena, jolla kulutuksen ja haittojen korkeasta tasosta huolimatta osoitetaan vain vähän julkista kiinnostusta alkoholihaittojen ehkäisyyn (ks. Lehto & Moskalewicz 1994; ks. myös Alkoholipolitiikka-lehden teemanumero 2/1995; Simpura 1995).

Maaailman terveysjärjestön Euroopan alue-toimiston alueeseen kuuluu eräänlainen laajennettu Eurooppa, jossa mukana ovat myös entisestä Neuvostoliitosta itsenäistyneet Kaukasian ja Keski-Aasian uudet valtiot. Näiden mukana voitaisiin olettaa myös islamin vaikutuksen tulevan edes jossakin näkyviin alkoholikeskusteluissakin. Toistaiseksi tällaista

ei kuitenkaan ole voitu havaita. Yhtä vähäiseksi on jäänyt esimerkiksi Ranskan laajan islamilaisperäisen väestön vaikutus sikäläiseen keskusteluun. Islamilaisen kulttuurin vaikutus on kuitenkin koko Eurooppaa ajatellen vähitellen vahvistumassa, eikä pelkästään itäisillä ja eteläisillä reuna-alueilla. Sen merkitystä alkoholikeskustelulle on kuitenkin tässä vaiheessa mahdotonta ennakoida.

YLEISEUROOPPALAISEN ALKOHOLIKYSYMYKSEN MAHDOLLISUUDESTA

Euroopassa on nähtävissä monia jännitteitä ja trendejä alkoholikysymyksen suhteen. Yksi vahva trendi on markkinaintressien vahvistuminen. Eteläisen ja keskisen Länsi-Euroopan lisäksi ne vahvistuvat nyt pohjoisessa ja idässä. Pohjoismaisesta näkökulmasta trendi näyttää uhkaavan perinteistä markkinavoimia syrjään työntävää alkoholipolitiikkaamme. Vaikka jo WHO:n Euroopan alkoholiohjelma ja nyt WHO:n Pariisin kokous ilmentävät kansanterveysintressin yhtenäisyyttä ja vahvuutta koko Euroopan alueella, voi tätä intressiä ja sen valtiollista organisoitumista pitää vielä varsin heikkona esimerkiksi suhteessa siihen, mitä tarvittaisiin erityisesti EU:n alkoholipolitiikan kehittämiseksi.

Voi kuitenkin olla niin, että alkoholipolitiikka ei nousekaan Euroopassa sellaisena ”kokonaisvaltaisena” alkoholipolitiikkana, johon me olemme Pohjoismaissa tottuneet. Ehkä alkoholipolitiikka nouseekin ”postmodernimmin”, ei yhtenä suurena kertomuksena, vaan monina erillisinä alkoholikysymyksinä. Nuorison, naisten, liikenteen ja työelämän alkoholikysymykset, mikseivät myös ”kansanterveysrationaalisen” sijasta esteettisemmät – ja täten postmoderniin mediamaailmaan paremmin sopivat (vrt. esim. Lash & Urry 1994) – erilaiset alkoholikysymykset voivat olla kypsymässä. Ylikansallinen Music Television (MTV) tekee jo yhteistyötä Hollannin terveysministeriön kanssa nuorille suunnattujen alkoholiviestien kehittämiseksi.

Perinteisen valistus- ja tiedotustoiminnan ja muuttuvan ajan virtaukset kohtaavat tässä toisensa.

Pariisin kokous joka tapauksessa kykeni yksimielisesti, 50 maan hallitusten (käytännössä terveysministerien) edustajien voimin, hyväksymään yhteisen Euroopan alkoholiperuskirjan (ks. Holmila tässä lehdessä). Peruskirja lähtee laaja-alaisesta kansanterveysnäkökulmasta. Samalla se kuitenkin nostaa alkoholiongelmien hoidon, nuorison suojelemisen alkoholiongelmilta ja liikennejuopumuksen rajoittamisen erityishuomion kohteeksi. Nuorisoa koskevassa vaatimuksessaan peruskirja on tiukempi kuin Suomen nykyinen alkoholilainsäädäntö: se edellyttää urheilun irtottamista alkoholin markkinoinnista. Suomessa tämän vaatimuksen toimeenpano koskettaisi raskaasti erityisesti jääkiekon mainostuloja. Sillä on myös kansainvälinen ulottuvuus: esimerkiksi olutjätti Heineken on ol-

lut huolissaan mainostensa kohtalosta Eurosport-kanavilla. Peruskirja on myös varsin selkeä puolustaessaan sitä, että alkoholi pitää eristää niiltä elämäniloilta ja niistä toiminnoista, esimerkiksi liikenteestä, jotka ovat sille sopimattomia.

Peruskirjaa voi luonnollisesti lukea myös miettien, mitä siinä ei ole. Esimerkiksi alkoholiverotus mainitaan keinona alkoholiongelmien vähentämiseen, mutta mitään selkeää vaatimusta ei esitetä. Kannanotosta on myös vaikea lukea kovin selkeää tukea alkoholimonopoleille tai muille pohjoismaisen alkoholijärjestelmän erityismenetelmille. Alkoholiperuskirja ei siis suoraan tue perinteistä pohjoismaista alkoholipolitiikan mallia, mutta se tukee rajoittavaa alkoholipolitiikkaa. Se lieenee realistista nyky-Euroopassa. Nähtäväksi jää, mitä vaikutusta sillä on suhteessa muihin alkoholi-intresseihin, alkoholin kulutukseen ja alkoholihaittoihin.

KIRJALLISUUS

Alcoholic beverages and European society. Report with 4. annexes. London: Amsterdam Group, 1993

Alvarez, F. J. & Del Rio, M. C. & Prada, R.: Drinking and driving in Spain. *Journal of Studies in Alcohol* 56 (1995): 4, 403–407

Anderson, K.: Young people and alcohol, drugs and tobacco. Copenhagen: WHO, 1995

Craplet, M.: Kansalaisjärjestöt ja alkoholipolitiikka – ranskalainen näkökulma. *Alkoholipolitiikka* 61 (1996): 1, 48–53

Edwards, G. & Anderson, P. & Babor, T. F. & Casswell, S. & Ferrence, R. & Giesbrecht, N. & Godfrey, C. & Holder, H. D. & Lemmens, P. & Mäkelä, K. & Midanik, L. T. & Norström, T. & Österberg, E. & Romelsjö, A. & Room, R. & Simpura, J. & Skog, O.-J.: *Alkoholipolitiikka ja yhteinen hyvä*. Helsinki: Edita, 1996

Euroopan alkoholiohjelma. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 1994

Harkin, A.-M. & Anderson, P. & Lehto, J.: *Alcohol in Europe – a health perspective*. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 1995

Heather, N.: *Treatment approaches to alcohol problems*. Copenhagen: WHO, 1995

Holmila, Marja: Pariisin kokouksen ja peruskirjan historia. *Alkoholipolitiikka* 61 (1996): 1, 73–76

Lash, S. & Urry, J.: *Economies of signs and*

space. London: Sage, 1994

Lehto, J.: *Approaches to alcohol control policy*. Copenhagen: WHO, 1995. 1995a

Lehto, J.: *Economics of alcohol policy*. Copenhagen: WHO, 1995. 1995b

Lehto, J.: *Alcohol and the future health in Europe*. Paper presented at the WHO conference "Alcohol, society and health", Paris 12–14.12.1995. 1995c

Lehto, J. & Moskalewicz, J.: *Alcohol policy during extensive socio-economic transition*. Copenhagen: WHO, 1994

Pyörälä, E.: *Drinking, drunkenness, and alcoholic beverages in Spain and Finland: a study of vocabulary among young adults*. *Food and Foodways* 6 (1994): 1, 43–56

Pyörälä, E.: *Comparing drinking cultures: Finnish and Spanish drinking stories in interviews with young adults*. *Acta Sociologica* 38 (1995), 217–229

Simpura, J.: *Alcohol in Eastern Europe: Market prospects, prevention puzzles*. *Addiction* 90 (1995), 467–470

Simpura, J.: *Trends in alcohol consumption in the EU countries*. In: Peters, Timothy J. (ed.): *Alcohol misuse*. Reading: Gordon and Breach, 1996 (ilmestyy).